

Kirkelige handlinger

Døbte:

Merle Fuglsig Boldsen
Johanne Blenner Fuglsig

Viede:

Zandra Barløse Boldsen og
Michael Fuglsig

Nana Holm Skouboe og
Thomas Harley Poulsen
Tanja Petersen og Allan Biermann

Døde:

Arne Gyberg Rasmussen
Johannes Rasmussen Schultz
Helge Ellgaard Kjeldsen
Lissi Lundby

Lokalhistorisk »Nyt«

Rettelse til forrige kirkeblad

Kilden til oplysningerne om Kristian Moritz Hansen var ikke korrekte.

Kristian Moritz Hansen blev i 1896 gift med Mette Kjerstine Malene Petersen, datter af Mette Kjerstine (Lastein) og Peter Nielsen Petersen, Malt sogn.

Mette Kjerstine Lastein var datter af Maren Lastein og skrædder Anders Nielsen fra Øster Lindet, der også var forældre til Niels Lastein, og alle deres 10 børn fik efternavnet Lastein. Niels Lastein var ejer af Vestergade 9 og solgte den til Kristian M. Hansen omkring 1895.

Søndergade 12: Farveri og Elværk

Farver Fredrik Hansen begyndte med farveri i nogle bygninger der tilhørte "Æ-Brændgaard" (Jarlsvej 16).

1883 køber Frederik Hansen ejendommen på Søndergade og indretter dampfarveriet ud mod åen, med en bro over åen hvor der var monteret trævalser og i åen en trækasse hvor garn og klæder blev sænket ned og skyllet inden farvningen, alt foregik selvfølgelig ved håndkraft.

Fredrik Hansen kørte også ud i oplandet og købte uld til forarbejdning, han havde også vadmelsstoffer med som han solgte eller lavede en god byttheandel. Hans søn Magne Hansen var også udlært farver og overtog senere forretningen.

I 1912 har Magne Hansen planer om at oprette elektricitetsværk med dampmaskinen som trækraft.

Elektriker Jacobsen fra Christiansfeld skal montere anlægget. Omkring 20 husstande har på forhånd tegnet sig, deriblandt er også kirken og præstegården, der er også planer om gadebelysning og flere gårde i Overbyen var interesseret i at få elektrisk drivkraft til især tærskværket.

Under 1. Verdenskrig var der til tider vanskeligt at få tilstrækkelig med kul til dampmaskinen og i 1917 bliver det nødvendigt at standse elforsyningen fra kl. 21 til næste morgen.

Efter genforeningen i 1920 bliver der oprettet et forsyningselskab der overtager elværket og Magne Hansen bliver ansat som bestyrer, der bliver indkøbt en dieselmotor som drivkraft til dynamoen.

Selskabet bliver igen opløst 1928 og Magne Hansen overtager igen værket, med en forpligtigelse til at levere strøm de næste 8 år til en nærmere fastsat pris, gælden var da nedbragt til 2500 kr.

Årsagen til omvæltningen er sikkert at Tyrstrup herreds elforsyning og Midtsønderjyllands elforsyning, i nogle år havde leveret vekselstrøm til området omkring Jels.

I 1934 overtager Midtsønderjyllands elforsyning elværket i Jels, med ca. 200 forbrugere og påbegynder omlægningen til vekselstrøm. Der blev oprettet et udvalg til at varetage forbrugernes interesse, som kom til at bestå af: Heide Jørgensen, Mariegaard, Laurids Eriksen, Møller Jensen, Bagermester Buchardt, Rutebilejer Brændekilde, Skomagermester M. Andersen og Blikkenslager J. Lastein.

Magne Hansen fortsatte som elektriker i Jels og omegn. Søndergade 12 er nu overtaget af Vivi og Jesper Toftmann Hansen og huset bliver indrettet til lejligheder.

M. Hansen, Dampfarveri og Elektricitetsværk, Jels

anbefaler:

Vadmæl, Bukskin og Kjølestoffer. Præstegårdstæpper og Løbere i nye smagfulde Mønstre. Dække og Sovetæpper i stort Udvalg.

Dame- og Herre-Veste, Undertøj, Sokker og Strømper i Uld og Silke. Strømpeskaffer i alle Størrelser samt alt i Trikotage.

Gudstjenester

Sø. 3. September	10.00	12. søndag efter trinitatis	
Sø. 10. September	10.00	13. søndag efter trinitatis	
Sø. 17. september	09.00	14. søndag efter trinitatis	v/ NN
Sø. 24. september	10.00	15. Høstgudstjeneste	Begge kor og trompetist medvirker
Sø. 1. oktober	10.00	16. søndag efter trinitatis	
Sø. 8. oktober	10.00	17. søndag efter trinitatis	
Sø. 15. oktober	10.00	18. søndag efter trinitatis	Ribe Domkirke
Sø. 22. oktober	09.00	19. søndag efter trinitatis	v/ NN
Sø. 29. oktober	10.00	20. søndag efter trinitatis	Reformationsgudstjeneste
Sø. 5. november	10.00	Alle helgens dag	Trompetist medvirker
Sø. 12. november	10.00	22. søndag efter trinitatis	
Sø. 19. november	10.00	23. søndag efter trinitatis	
Sø. 26. november	09.00	Sidste søndag i kirkeåret	v/ Knud Riis
Sø. 3. december	10.00	1. søndag i advent	

Kalenderen

On. 6. september	19.00	Menighedsrådsmøde	Sognehuset
Fr. 22. september		Hele kirken synger	Jels kirke og Sognehuset Trompetist + vibrafonist medvirker
Ti. 3. oktober	19.30	Oktobersang	Sognehuset
On. 11. oktober	19.00	Menighedsrådsmøde	Sognehuset
To. 26. oktober	19.30	Oktobersang	Sognehuset
Lø. 28. oktober	11.30-12.15	Koncert med lokale kor	Jels Kirke
On. 15. november	19.00	Menighedsrådsmøde	Sognehuset
Dato følger i november	19.00	RAMS med 3. klasserne	Jels kirke
Lø. 9. december	16.00	Julekoncert	Jels Kirke
Fr. 27. april	10.00	Konfirmation	Jels Kirke
Sø. 29. april	09.00 og 11.00	Konfirmation	Jels Kirke

Voksenkoret under ledelse af Ramunas Styra har øveaften hver torsdag fra kl. 19.30 til 21.30. Skole-kirkekoret over onsdage fra 14.15-15.30 på Jels Skole. Ledelse: Sabine Gad og Ramunas Styra.

Kirkelig telefonaftale www.jels-kirke.dk

Menighedsrådsformand
Bente Fogh, tlf. 2736 0249
bentefogh30@gmail.com

Kirkeværge
Joan Carstensen, tlf. 6135 4830
carstensen@privat.dk

Kasserer
Margit Ottosen, tlf. 6166 7882
margitfalkenberg@mail.dk

Organist
Ramunas Styra

Graverhuset, tlf. 7455 3015
(bedst man.- fre.12.00-12.30)

Graver René Jørgensen

Kirkebil (bestil inden lørdag 12.00)
Solveigs Taxa, tlf. 7484 1668

Sognepræst
Anne-Marie Moss Hansen, tlf. 7455 2126
ammh@km.dk

Sept. • Okt. • Nov.
Nr. 3 - 2017

Jels Kirke & Sogn

Når du vil – Reformationssalme

- Når du vil,
bryder ordene frem
af sprækker og revner
i smuldrende mure,
og vi ser,
at du er iblandt os
og rejser dit rige.
Livet blir nyt,
– vi synger.
- Når du vil,
styrter mure i grus,
men valmuer gløder
på kastede grave,
og vi ser,
at intet kan skille
os, Gud, fra din skaben.
Livet blir nyt,
– vi synger.
- Når du vil,
kalder du os til kamp,
og Ånden vil give
os syner og sange,
og vi ser,
at kirker kan mødes,
forvandles og vidner.
Livet blir nyt,
– vi synger.
- Lad det ske,
at din dag bryder frem,
hvor mørket må flygte
og døden vil tabe.
Lad os se,
at dit er Guds rige
og magten og æren.
Livet blir nyt,
– vi synger.

Ny dansk reformationssalme hiter i Europa

Den danske salme "Når du vil" er på manges læber. Se forsiden hvor vers 1 og 2 samt vers 5 og 6 er gengivet. Efter den vandt Leuenberg-fællesskabets europæiske sangkonkurrence i anledning af reformationsjubileet, har den vundet udbredelse i mange kirker i Europa.

Salmen er skrevet af Holger Lissner, og den norske komponist Åshild Watne har skrevet vindermelodien.

Som afslutning på konkurrencen var der festgudstjeneste i Stadtkirche Wittenberg. Her skulle vindere salmerne præsenteres og synges i fællesskab.

"Det var særligt at sidde i den kirke, hvor Luther og Melancton har prædikeret og høre min tekst udlagt og menigheden synges for fuldt drøn min salme," fortæller Lissner. I bedste reformatorkiske ånd er "Når du vil" allerede blevet oversat til flere sprog. Nu er salmen ude på fem sprog: dansk, norsk, svensk, tysk og engelsk.

Salmer, som menigheden kunne synges på sit modersmål, var vigtige allerede i reformationsbevægelsens første år. Mange af Luthers salmer blev hurtigt kendt i Danmark og oversat til dansk. Arbejdet på at skabe en fælles salmebog for den lutherske kirke i Danmark fik høj prioritet efter reformationen. I 1569 udkom Hans Thomisens Salmebog – både i en udgave med noder til kirkerne og i mindre og billigere udgaver for "menigmand".

Brugen af musik og sang i gudstjenesten byggede til dels videre på traditioner fra middelalderen. I by kirkerne havde man fortsat et kor, bestående af latinskolen drenge, og der blev stadig sunget på latin. Men det vigtigste musikalske element var nu menighedens fælles sang af danske salmer – på landet med degn og præst som forsangere. Oftest benyttede man gamle og kendte melodier, og salmeteksterne kunne læres udenad, uanset om man kunne læse eller ej. Salmesangen blev derfor et centralt medium for udbredelsen af en protestantisk religiøsitet. Der udkom utallige salmebogsudgaver – og salmebogen blev formentlig den mest udbredte religiøse bog ved siden af Luthers lille katekismus. Salmebogen blev en vigtig gave ved konfirmationen, den blev brugt ved andagter og sammenkomster i private hjem, og mange mennesker havde den ved hånden på deres dødsleje.

Med den populære højskolesangbog, hvor salmer er suppleret med danske sange og viser, blev salmetraditionen

ført ind i nye sociale og kulturelle sammenhænge.

Den lutherske salmetradition blev løbende udviklet. Luthers salmer blev bearbejdet, og nye kom til af salmedigtere som bl.a. Hans Christensen Stehn i 1500-tallet, Thomas Kingo i 1600-tallet, H.A. Brorson i 1700-tallet, og N.F.S. Grundtvig og B. S. Ingemann i 1800-tallet. Alle ydede originale bidrag, der vidner om skiftende tiders tolkninger af den lutherske kristendom. Og der skrives fortsat nye salmer. Orgelet kom til at spille en meget fremtrædende rolle i gudstjenestens musik efter reformationen. At udarbejde koraler (noder til salmer) blev derfor en væsentlig opgave, og debatten bliver ofte hed, når ny skrevne salmer introduceres – og gamle skubbes ud af salme- eller højskolesangbogen.

Jo reformationsfejringen markeres også i nærværende kirkeblad. Vi håber, at der er noget for enhver smag.

Vi ses

Anne-Marie Moss Hansen

Korstart

Skole-Kirkekor: 30. august

Voksenkoret: 7. september

Hele Kirken Synger

Fredag den 22. september er der Hele Kirken Synger. Medvirkende er trompetist Oliver Ravnskjer Jensen og Jeppe Hauberg, som spiller vibrafon. Det er kl. 19:30 i Jels Kirke med efterfølgende kaffe i Sognehuset. Fri entré og alle er velkomne

Høstgudstjeneste

Søndag den 24. september fejrer vi høsten med en høstgudstjeneste i kirken, kl. 10:00.

I år medvirker både Jels Kirke-Skole Kor og Jels Kirkes Voksenkor ved gudstjenesten. De to kor vil for første gang synges sammen.

I forlængelse af gudstjenesten fortsæt-

Skovfoged Jørgen Bonde.

ter vi ud på kirkegården, hvor vi vil plante "Bonde's Eg". Egetræet har sit navn efter Jørgen Bonde (1916 – 2011), som var skovfoged her i sognet gennem en lang årrække. Jørgen Bonde var kendt som et vidende og dannet menneske, og hans kærlighed til træer kom også til udtryk i hans private have, hvor han i sin egen "skovbørnehave" på snorlige rækker dyrkede små træer. Sognepræsten var så heldig at modtage nogle af disse træer som en gave, og det er et af de træer (en rød-eg), der nu er blevet "voksen", og som flyttes fra præstegårdshaven til kirkegården, som et led i etableringen af den nye helhedsplan. Efter at træet er plantet, er menighedsrådet vært ved en forfriskning i sognehuset.

Reformationsgudstjeneste

Søndag den 29. oktober markerer vi 500 året for de 95 teser på kirkedøren i Wittenberg, og det sker ved en reformationsgudstjeneste i kirken, kl. 10:00.

Gudstjenesten vil være lidt anderledes i forhold til den vanlige gudstjeneste, idet der blandt andet kun vil være stearinlys til at lyse op i kirkerummet.

Menighedsrådet byder på frokost i forlængelse af gudstjenesten. Tilmelding til frokosten kan ske til Birthe Hansen på e-mail: birthe_tage@bbsyd.d

Oktobersang

Tirsdag den 3. oktober 2017 er vi klar med en ny runde Oktober sang, hvor aftenens tovholder er menighedsrådets formand Bente Fogh.

Torsdag den 26. oktober 2017 er det tidligere sognepræst og organist Annalys Bock, som er tovholder ved oktober sangen, der denne aften særligt vil handle om Luthers salmer.

Aftenerne begynder kl. 19:30 og slutter kl. 21:00. Undervejs serveres der en lille forfriskning. *Velmødt til fællessang.*

Minikonfirmander

Søndag den 8. oktober er der afslutning for årets minikonfirmander, som vil medvirke ved gudstjenesten denne dag. Gudstjenesten begynder kl. 10:00

Folkemøde i Ribe søndag den 15. oktober

Folkemødet er et led i reformationsfejringen, og der vil i dagene den 12. til 15. oktober være forskellige markeringer rundt om i Ribe, herunder blandt andet følgende tilbud **søndag den 15. oktober:**

Gudstjeneste i Ribe Domkirke

Søndag den 15. oktober er der, som

det også fremgår af gudstjenestelisten, ingen gudstjeneste i Jels. Det skyldes, at Menighedsrådet i stedet har valgt at tage til gudstjeneste i Ribe Domkirke sammen med jer.

Gudstjenesten begynder kl. 10:00, og domprovst Jens Torkild Bak er prædikant.

Bogværker af reformatorkisk betydning

Siden reformationen er Bibelen blevet oversat og trykt, så den kunne nå ud til mennesker - også i Danmark. Siden 1814 har Det danske Bibelselskab stået for opgaven med at gøre Bibelen nærværende både hjemme og ude i verden. Ribe Bibliotek 10:00 – 22:00.

Præstegårdens og præstegårdslivets kulturhistorie

Vandrestilling med afsæt i den berømte udstilling på Historisches Museum i Berlin i 2013.

Ribe Domkirke 10:00 – 22:00.

Luther og jøderne

Den ældre Luther er berøgt for de hårde udfald mod jøderne. Ribe Domkirke 10:00 – 22:00.

Ribe Kunstmuseum fri entré - med en særudstilling af Janne Klerk

Janne Klerk har lavet en "rent fotografisk fortælling" fra det Danmark, som nu er blevet en mindre del af de flestes hverdag: kysten, hvor havet møder det udstrakte land.

Ribe Kunstmuseum 11:00 – 16:00.

Små stemmer når himlen

"Små stemmer når himlen" er 7 gode børnesange med et luthersk-evangelisk indhold. Sangene tager udgangspunkt i kirkens højtider: Advent, jul og påske samt en nyfortolkning af Fadervor. Koncert i Kannikegården 11:00 – 12:00.

Berg

Berg spiller islandsk jazz på dansk, og musikken er skrevet af Snæbjörn Snæbjörnsson og er bl.a. inspireret af islandsk folkemusik, salmer og post rock. Domkirkepladsen 11:00 – 12:00.

Borgmesterdebat: Dannelse og uddannelsessyn i reformationens kølvand

Kan man tale om, at vi stadig er bevidste om en særlig forpligtelse på dannelse og uddannelse i den protestantiske tradition? Der tales igen om dannelse overalt, men hvilken betydning lægger vi i ordet, og ikke mindst: Hvilke krav og forventninger forbinder vi som samfund med det, eksempelvis i relation til skolen?

Oplæg ved borgmestrene Henrik Frandsen, Tønder, og Ib Kristensen, Billund. Mødeledelse ved biskop Elof Westergaard. Ribes Gamle Rådhus 11:30-12:30.

Spørgsmål til ovennævnte kan rettes til Anne-Marie Moss Hansen, tlf. 7455 2126 eller e-mail: ammh@km.dk. For yderligere information se: www.ribestift.dk

Det er menighedsrådets ønske, at så mange som muligt får mulighed for at tage til Ribe. I den forbindelse arrangeres der samkørsel fra Jels Kirkes parkeringsplads med afgang den 15. oktober kl. 8:50.

Tilmelding til Bente Fogh, som vil "sætte hold" efter, hvor længe I ønsker at være i Ribe, inden afgang hjem til Jels. Evt. forplejning er for egen regning. Tilmelding senest den 8. oktober 2017 til Bente Fogh på e-mail: bentefogh30@gmail.com

Koncert i Jels Kirke

Den 28. oktober er der koncert med lokale kor i Jels Kirke, kl. 11:30-12:15. Her vil en række lokale kor give en koncert, og det sker under ledelse af Ellinor Jensen og Ramunas Styra.

Allehelgen

Allehelgen er dagen, hvor vi mindes dem, vi har mistet siden sidste Allehelgen. Det gør vi blandt andet ved at læse navnene på dem, vi har mistet i det forgangne år. Ønsker du ikke navnet på din afdøde slægtning læst højt, bedes du kontakte sognepræsten senest den 31. oktober.

RAMS i Jels

3. klasserne på Jels Skole skal i efteråret arbejde med udvalgte salmer, som de så siden skal være med til at synges i Ribe Domkirke. For at forældre, bedsteforældre og søskende og andre interesserede ikke skal snydes, kommer 3. klasserne på besøg i Jels Kirke en aften i november, hvor de vil synges salmerne, og sognepræsten vil fortælle lidt undervejs.

Julekoncert 2017

Lørdag den 9. december afholdes den årlige julekoncert i Jels Kirke. I år medvirker Haderslev Domkirkes Pigechor, som består af 46 korsangere i alderen 12-20 år.

Koncerten begynder kl. 16:00, og dørene åbnes en time før. Billetter á 100 kr. kan købes i Brugsen eller hos Hans Erik Bertelsen, som kan kontaktes via

e-mail: heb@jels.dk eller på telefon 2488 5625.

Der er gratis adgang for børn under 12 år ifølge med voksne.

Nyt fra Menighedsrådet

På Kirkegården er der hele tiden små projekter i gang i retning af at ændre kirkegårdens udseende i forhold til den vedtagne helhedsplan. Der dukker flere og flere grønne pletter op og en del hække forsvinder - Kirkegårdsudvalget har nok at se til. Og nu er vi også færdige med at sikre gode adgangsforhold til kirken for gangbesværede - i det tidlige forår fik personalet fjernet en niveauforskel ved indgangsdøren og nu er den løse grus erstattet af et fast underlag at gå og køre på når man vil ind til kirken fra parkeringspladsen ved Vestergade.

I Maj havde vi fornøjelsen af et besøg af biskop Elof Westergaard som deltog i gudstjenesten og efterfølgende havde et møde med menighedsrådet. Vi fik mulighed for at drøfte mange af de udfordringer vi som nyt menighedsråd har oplevet og vi fik oplevelsen af en biskop som lyttede og var vel orienteret om Jels sogn.

Der er mange administrative opgaver for et menighedsråd at varetage - også opgaver som måske ikke er rimelige at bede "frivillige" om at forvalte. Kirkeministeriet har derfor haft et udvalg nedsat til at fremkomme med forslag til en forenkling. Disse i alt 8 forslag vil blive præcenteret i dette efterår og vil samtidig blive tilbudt menighedsrådene som en forsøgsordning. Jels Menighedsråd deltager i første omgang i orienteringsmødet og vi vil så efterfølgende overveje om vi ønsker at deltage i et eller flere af de udbudte forsøg.

Menighedsrådet vil jo helst bruge kræfterne på at lave kirkeligt arbejde og det er der så også rig mulighed for - nu nærmer vi os nemlig efteråret og dermed igen en del arrangementer som det også fremgår at dette kirkeblad.

Menighedsrådets møder er åbne møder som alle frit kan overvære. Der er også mange små opgaver, som gennem året skal løses og hvis du synes du har lidt tid tilovers, er du velkommen til at kontakte os og få en snak om hvad og hvor meget du har lyst til - det ville feks være dejligt med en lille gruppe af blomsterglade folk som på skift havde lyst til at pynte kirken før Gudstjenesterne og forskellige arrangementer.